

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत - पाली - अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
विषय - अर्धमागधी (प्राकृत)
वाङ्मय प्रकार अभ्यास - प्राचीन आगम व नाटयसाहित्य
शिकविण्याचा कालावधी - जून २००९ पासून
T.Y.B.A Paper - G3

पाठयपुस्तकांचे नाव –

- १) नायाधम्मकहाओ (गद्य) - विजय तक्कर, कर्मज्ञाय, रोहिणीनाय जिनरक्षक - संपादक प्रा.बी.बी.भगरे
- २) उत्तराध्यायणसुत्त (पद्य) - अध्याय क्रमांक (१,८,९,११,१३,२२,२३) प्रकाशक, -शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
- ३) प्राकृत सट्टक साहित्य परिचय - शृंगार मंजरी, कर्पूर मंजरी, चंदलेखा, आनंद मंजरी, रंभा मंजरी
- ४) संस्कृत नाटकातील प्राकृतचे स्थान : अभिधान शाकुंतलम्, मृच्छाकटिकम्, स्वप्नवासवदत्तम्, सारिपुत्त, उत्तरराम चरितम्, वेणीसंहार

विभाग पहिला

- I) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये -
 - १) आगम कथांचे प्रकार व स्वरूप अभ्यासणे
 - २) भाषांतर करणे
 - ३) संदर्भसह स्पष्टीकरण
- II) घटक विश्लेषण –
 - १) नेमलेल्या कथांचा आशय व मांडणी जाणणे
 - २) कथेची भाषाशैली अभ्यासणे
 - ३) आगम प्राकृतमधील निवडक कथांचा अभ्यास

विभाग दुसरा

- I) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये –
 - १) आगम कथांचा अभ्यास
 - २) आगम साहित्यतील सामाजिक दृष्टीकोन
 - ३) भाषांतर करणे
- II) घटक वैशिष्ट्ये
 - १) आगम कथेतील आशय व मांडणी
 - २) आगम कथेतील व्यक्तीरेखा, प्रसंग वर्णन

संदर्भ ग्रंथ

१. प्राकृत भाषा और साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास - डॉ. नेमिचंद्र शास्त्री
२. संस्कृत साहित्य का इतिहास - बहादुरचंद छाबडा
३. प्राकृत साहित्याचा इतिहास - डॉ.ग.वा.तगारे

वाङ्मय प्रकार अभ्यास - प्राचीन आगम व नाटयसाहित्य
शिकविण्याचा कालावधी - जून २००९ पासून
विषय - अर्धमागधी (प्राकृत)
T.Y.B.A Paper - G3

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी	८० गुण
प्र.१ मातृभाषेत भाषांतर करा. I) गदय विभाग २/३ II) पदय विभाग २/३	१६
प्र.२ लघुत्तरी प्रश्न I) गदय विभाग १/२ II) पदय विभाग १/२	१०
प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न आलोचनात्मक I) गदय विभाग १/२ II) पदय विभाग १/२	२४
प्र.४ वस्तुनिष्ठ प्रश्न I) एका वाक्यात उत्तरे ५/८ I) रिकाम्या जागा भरा ५/८	१०
प्र.५ प्राकृत सट्टक साहित्य व संस्कृत नाटकातील भाषा परिचय ४/६	२०
अंतर्गत निरंतर मुल्यमापन	२०

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत - पाली - अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ

M.A II. शिकविण्याचा कालावधी - २००९ पासून

विषय - अर्धमागधी (प्राकृत) PRK - II

प्राकृत काव्य साहित्य परिचय ,

पाठ्य पुस्तकांचे नाव-

अ)I) गाहासत्तसई of हाल (शतक १,२,)

II) कर्पूरमंजरी of राजशेखर (जवनिका १ व २ सुक्ष्म अभ्यास व क्र ३,४ सामान्य अध्ययन)

ब) प्राकृत चरित्र साहित्य परिचय -

I) महावीरचरियं (गुणचंद)

II) सुरसुंदरीचरियं III) पासणाहचरिउ

IV)कुमारपालचरियं V) णायकुमारचरिउ

VI)पउमचरियं VII) जंबुचरियं

क) प्राकृतभाषातील शिलालेख

I)सम्राट अशोकाचे शिलालेख. - सामान्य अध्ययन

II) शिलालेखी प्राकृत भाषा वैशिष्ट्ये

III)प्राकृत भाषेचे आश्रयदाते - सम्राट अशोक, खारवेल, प्रवरसेन राजा, राजा हाल

विभाग पहिला

I) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये -

१) मुक्तक साहित्याची वैशिष्ट्ये

२) मुक्तक साहित्याचा परिचय

३) भाषांतर करणे

४) कवि हाल राजा परिचय

५) चरित्रकाव्य परिचय

II) घटक विश्लेषण -

१) तत्कालीन सामाजिक आर्थिक सांस्कृतिक परिस्थितीचा अभ्यास

२) मुक्तक काव्यातील नायक - नायिकांचा अभ्यास

३) मुक्तक काव्यातील घटना व प्रसंग

४) मुक्तक काव्याची भाषाशैली

विभाग दुसरा

I) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये -

१) सट्टक साहित्याची वैशिष्ट्ये

२) प्राकृत भाषेतील सट्टकांचा परिचय

३) शिलालेखी प्राकृत भाषा व आश्रयदाते यांचा परिचय

४) कवी राजशेखर परिचय

५) भाषांतर करणे

II) घटक विश्लेषण

- १) सट्टकाचा आशय व विषय जाणणे
- २) सट्टकातील व्यक्तीरेख अभ्यासणे
- ३) तत्कालीन धार्मिक सांस्कृतिक परिस्थितीचा अभ्यास
- ४) शिलालेखी भाषा स्थूल परियच
- ५) कर्पूरमंजरी सट्टकाची भाषा शैली

संदर्भ

- १) प्राकृत भाषा और साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास – डॉ. नेमिचंद शास्त्री.
- २) भारतीय साहित्याचा इतिहास भाग - २, एम विंटरनिट्झ, पुर्नमुद्रण मुंशीराम मनोहरलाल
- ३) प्राकृत साहित्याचा इतिहास, डॉ.ग.वा.तगारे
- ४) पाइउ -सद्द-महण्णवो - पं. हरगोविंद शेट
- ५) प्राकृत भाषा का इतिहास - डॉ. जगदीशचंद्र जैन
- ६) प्राकृत साहित्यातील ग्रंथ व ग्रंथकार - प्रा.श्री. बाळासाहेब भगरे व प्रा.सौ. वनमाला भगरे

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत - पाली - अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
M.A II. शिकविण्याचा कालावधी -२००९ पासून
विषय - अर्धमागधी (प्राकृत)
प्राकृत काव्य साहित्य परिचय ,

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी	८० गुण
प्र. १ मातृभाषेत भाषांतर करा.	२०
I) गद्य विभाग २/३	
II) पद्य विभाग २/३	
प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा	
I) गद्य विभाग १/२	१०
II) पद्य विभाग १/२	
प्र.३ दीर्घांतरी प्रश्न आलोचनात्मक	
I) गद्य विभाग १/२	२८
II) पद्य विभाग १/२	
प्र.४ थोडक्यात परिच्छेद लिहा	१२
I) प्राकृत चरित्र साहित्य १/२	
II) प्राकृत शिलालेख साहित्य १/२	
प्र.५ वस्तुनिष्ठ प्रश्न	१०
I) एका वाक्यात उत्तरे ५/८	
I) रिकाम्या जागा भरा ५/८	
अंतर्गत निरंतर मूल्यमापन परीक्षा	२०

वर्ग T.Y.B.A	समकक्ष अभ्यासक्रम	नवीन अभ्यासक्रम नायाधम्मकहाओ उत्तराध्यायणसुत्त
	जुना अभ्यासक्रम. नलकहा वज्जालगं	
M.A -II	गाहासत्तसई -हाल शतक - ३,४ व ५ (१ ते ४८ गाथा) कर्पूरमंजरी - राजशेखर	गाहासत्तसई -हाल शतक — १ व २ कर्पूरमंजरी - राजशेखर जवनिका १ व २ सुक्ष्म ३ व ४ सामान्य अध्ययन

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत - पाली - अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
तृतीय : वर्ष कला
विषय :- पालीभाषा जी-३ (सामान्यस्तर)
जून २००९ पासून लागू (८० + २० पॅटर्न)
वाङ्मय प्रकार अभ्यास - त्रिपिटकसाहित्य

पाठ्यपुस्तकांचे नाव -

- १ सुत्तपिटके ; संपादक ;श्री सत्यनारायण गोयंका, प्रकाशक, धम्मगिरी विश्वविपश्यना केंद्र इगतपुरी नाशिक
२ अभिधम्मपिटके ; संपादक ;श्री सत्यनारायण गोयंका, प्रकाशक, धम्मगिरी विश्वविपश्यना केंद्र इगतपुरी नाशिक

घटक विश्लेषण -

- अ. दीघनिकाय - महापरिनिब्बानसुत्त (छट - भाणवारो)
ब. मज्झिमनिकाय - सतिपट्टानसुत्त
क.अड.गुत्तरनिकाय - केसमुत्तिसुत्त
ड अभिधम्मत्थसड.गहो - चित्तसड.गहविभागो (पठमो परिच्छेदो)
चेतसिकसड.गहविभागो (दुतियो परिच्छेदो)
इ. व्याकरण - काल, विभक्ती , अव्यय

संदर्भ ग्रंथ:

**Bhikku Nanamoli ;Visuddhimagga ;The Corporate Body of the Budha Educational Foundation
Taipal , Taiwan 1997 Fausboll V; The Dhammadpada ; Motilal Banarasidas , Delhi 1965
Rhys Davidas T,W.& Oldenberg , H.; Vinaya Texts (in 3 vols.) Motial Banarasidas, Delhi 1965
Hajara, K.L. ; Pali Language and Literature Vols.I &II ; D.K.Print World (P.Ltd.) New Delhi 1994**

- काश्यप, भिक्खु जगदीश ; सुत्तपिटके ;नवनालंदा महाविहार, नालंदा (बिहार) १९६०
काश्यप, भिक्खु जगदीश ; अभिधम्मपिटके ;नवनालंदा महाविहार, नालंदा (बिहार) १९६०
काश्यप, भिक्खु जगदीश ; पाली महाव्याकरण ; मोतीलाल बनारसीदास, वाराणसी १९४०
उपाध्याय, भरतसिंह; पाली साहित्य का इतिहास ; हिन्दी साहित्य सम्मेलन, प्रयाग (इलाहाबाद) १९९४
जैन, भागचंद्र बौध्द संस्कृती का इतिहास ; आलोक प्रकाशन; नागपूर १९७०
बोदेले, मालती ; बौध्द साहित्य आणि बौध्द साहित्यकार ; अनोमा प्रकाशन, नागपूर १९९१

तृतीय वर्ष कला
विषय :- पालिभाषा - जी-३ (सामान्यस्तर)
जुन २००९ पासून लागू (८० २० पॅटर्न)
वाडःमय प्रकार अभ्यास-त्रिपिटक साहित्य

वेळ ३ तास	गुण ८०
प्रश्न १. खालील उताऱ्याचे इंग्रजी किंवा मराठी मध्ये भाषांतर करा अ. पाठयक्रमावर आधारित २/३ ब. पाठयक्रमावर आधारित २/३	२०
प्रश्न २ संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. अ. पाठयक्रमावर आधारीत २/३ ब. पाठयक्रमावर आधारीत २/३	१०
प्रश्न ३. दिर्घोत्तरी प्रश्न अ. पाठयक्रमावर आधारित २/३ ब. पाठयक्रमावर आधारित २/३	२०
प्रश्न ४. टीपा लिहा पाठयक्रमावर आधारीत ३/४	१५
प्रश्न ५. व्याकरण विभाग	१५
अंतर्गत निरंतर मूल्यमापन परीक्षा	२०

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव

प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ

विषय :- पालि (PALI - II)

M.A. (Part-II) (Subordinate)

वाङ्मय प्रकार अभ्यास - त्रिपिटकसाहित्य

अभ्यासक्रम जून २००९ पासून लागू

(८०+२० पॅटर्न)

पाठ्यपुस्तकांचे नाव -

- १) सुत्तपिटक - संपादक श्री सत्यनारायण गोयंका, प्रकाशक, धम्मगिरी विश्वविपश्यना केंद्र इगतपूरी नाशिक
- २) विनयपिटक- संपादक श्री सत्यनारायण गोयंका, प्रकाशक, धम्मगिरी विश्वविपश्यना केंद्र इगतपूरी नाशिक

घटक विश्लेषण -

- अ - सुत्तपिटक- दीघनिकाय - सामञ्जफलसुत्त
- ब - विनयपिटक - जीवकचरित, बिम्बिसारसमागमकथा
- क- आचार्य बुध्दत्त आणि आचार्य बुध्दघोष यांचे योगदान
- ड- अट्टकथा साहित्याचा इतिहास
- इ- व्याकरण - समास, सन्धि

संदर्भ ग्रंथ

Waishe, Maurice ; Digh-Nikaya; Wisdom publications, Bostan 1987

Bhikkhu Nanamoli; Majjhim-Nikaya; Buddhist Publication Society, Kandy, Sri-Lanka 1960

Bhikkhu Nanamoli; Visuddhimagga; The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation ,Taipai.

Taiwan 1997 Fausboll V.; The Dhhammapada; Motilal Banarasidass, Delhi 1965

Rhys Davids T.W. & Oldenberg,H.; Vinaya Texts (In 3 Vols.); Motilal Banarasidas, Delhi 1965

Hajara, K.L.; Patil Language and Literature Vols. I&II; D.K. Print World (P.Ltd.) New Delhi 1994

सांस्कृत्यायन, राहुल; दीघनिकायपाली (सुत्तपिटके); नवनालंदा महाविहार नालंदा (बिहार) १९६०

काश्यप, भिक्खु जगदीश मज्झिमनिकायपाली (सुत्तपिटके) नवनालंदा महाविहार, नालंदा (बिहार) १९६०

काश्यप, भिक्खु जगदीश चुल्लवग्गपाली (विनयपिटके) नवनालंदा महाविहार, नालंदा (बिहार) १९६०

काश्यप, भिक्खु जगदीश धम्मसग्गणी (अभिधम्मपिटके) नवनालंदा महाविहार, नालंदा (बिहार) १९६०

काश्यप, भिक्खु जगदीश पाली महाव्याकरण मोतीलाल बनारसीदासए वाराणसी १९४०

उपाध्याय भरतसिंह पाली साहित्य का इतिहास हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग (इलाहबाद) १९९४

पांडे, गोविन्दचन्द्र बौद्ध धर्म के विकास का इतिहास उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनौ १९९०

जैन, भागचंद्र बौद्ध संस्कृति का इतिहास आलोक प्रकाशन नागपूर १९७०

विषय :- पालि - PALI -II
द्वितीय वर्ष. एम.ए.भाग - २
वाङ्मय प्रकार अभ्यास - त्रिपिटक साहित्य
पिटक साहित्य व अट्टकथा साहित्य
अभ्यासक्रम जुन २००९ पासून लागू
(८० + २० पॅटर्न)

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

वेळ ३ तास	गुण ८०
प्रश्न १. खालील उताऱ्याचे इंग्रजी किंवा मराठी मध्ये भाषांतर करा अ. पाठ्यक्रमावर आधारित २/३ ब. पाठ्यक्रमावर आधारित २/३	२०
प्रश्न २ संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. अ. पाठ्यक्रमावर आधारीत २/३ ब. पाठ्यक्रमावर आधारीत २/३	१०
प्रश्न ३. दिर्घोत्तरी प्रश्न अ. पाठ्यक्रमावर आधारित २/३ ब. पाठ्यक्रमावर आधारित २/३	२०
प्रश्न ४. टीपा लिहा पाठ्यक्रमावर आधारीत ३/४	१५
प्रश्न ५. व्याकरण	१५
अंतर्गत निरंतर मूल्यमापन	२०

समकक्ष अभ्यासक्रम		
वर्ग	जुना अभ्यासक्रम	नवीन अभ्यासक्रम
T.Y.B.A	चरियापिटकपालि	पिटक साहित्य
M.A	तेलकटाहगाथा आणि सुत्तनिपात	पिटकसाहित्य आणि अठ्ठकथासाहित्य